

Witold Kujawski

Archiwum Diecezjalne we Włocławku : przewodnik po zespołach

Studia Włocławskie 6, 501-526

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. WITOLD KUJAWSKI

ARCHIWUM DIECEZJALNE WE WŁOCŁAWKU

Przewodnik po zespołach

Pamięci
Księdza Profesora Stanisława Librowskiego

Wstęp

O Archiwum Diecezjalnym we Włocławku *pisano już przy wielu okazjach*.¹ Dawniej najczęściej w pracach o kapitule katedralnej włocławskiej, ponieważ to ona przez wieki opiekowała się zasobem akt gromadzonych we Włocławku.² Już z XII w. posiadamy świadectwa, że tu akta były przechowywane. Wprawdzie jest polemika, czy w nowych diecezjach najpierw powstawała kancelaria biskupa, czy też kapituła,³ to jednak wiadomo, że ta ostatnia miała zleconą opiekę nad dokumentami diecezji, a na podstawie powszechnej praktyki można twierdzić, że z chwilą uczynienia tego miasta siedzibą diecezji, z biskupem tu rezydującym i z kapitułą, ta opiekowała się narastającym zasobem akt. Należy pamiętać o ówczesnej praktyce: dokumenty gromadzone były w kancelarii i archiwum odbiorcy, nie pozostawiając żadnego śladu u wystawcy.

Pierwszymi dokumentami przechowywanymi w tutejszym archiwum były zapewne te, które dotyczyły początków diecezji i jej uposażenia. Różne burze dziejowe sprawiły, że obecnie nie ma tych najstarszych dokumentów we Włocławku.

Gdy następnie, w ramach rozwoju praktyki kancelaryjnej, przychodziły nowe sposoby jej prowadzenia, narastały w samej kancelarii biskupów włocławskich coraz to nowe serie akt. Był to już okres tzw. ksiąg wpisu.

Z biegiem czasu rozumiano, że w centralnym archiwum dla diecezji powinny znaleźć się i inne akta, z terenu diecezji, zwłaszcza zaś dokumenty erekcyjne i fundacyjne kościołów i parafii. Myślał o tym biskup Rozrażewski,⁴ a pewnie i inni. Owoców tych zamierzeń nie znamy.

Opiekę nad aktami, wzorem większości diecezji, zlecono kapitule katedralnej. Funkcjonowała ona zawsze przy katedrze, dając gwarancję czuwa-

nia nad powierzonymi jej zbiorami⁵ i ich zabezpieczenia. Chociaż zdarzały się czasy tak trudne, że niekiedy archiwum pozostawało bez opieki, wystawione na niebezpieczeństwo zniszczenia czy grabieży. Takim były czasy najazdów krzyżackich czy potopu szwedzkiego.⁶

W diecezjach nowszych opiekę nad aktami zlecano też niekiedy powstającym od XII w. urzędowi konsystorskim. Stąd w jednych diecezjach były archiwa zwane kapitulnymi, jak we Włocławku, w innych natomiast były archiwa konsystorskie.

W archiwum narastały głównie księgi wytwarzane przez centralne instytucje diecezjalne, a więc kancelarię biskupów, oficjałów i wikariuszy *in spiritualibus*, no i naturalnie przez samą kapitułę. Nabytków z terenu diecezji, w czasie staropolskim, które zapewne się zdarzały, nie umiemy określić.

Wiek XIX, wprawdzie trudny, a niekiedy i tragiczny dla niektórych zbiorów archiwalnych i bibliotecznych w Polsce (mamy tu na myśli zbiory zniszczonych kapituł i klasztorów), gdy chodzi o zasób archiwum we Włocławku, przyniósł znaczne ubogacenie.

Zasoby bibliotek, jakie ocalały po zniesionych jednostkach kościelnych, mogły przejmować biblioteki seminaryjne. Razem z tym, we Włocławku, księża Chodyńscy, gdzie się dało, przejmowali także ocalałe archiwa po zniesionych instytucjach kościelnych. Stąd znalazły się akta wielu zakonów. Niektóre zakony, bardziej zainteresowane, jak bernardyni, a ostatnio paulini, odebrali je. Pozostałe zakony, niejednokrotnie powiadamiane, nie przejawiały zainteresowania, stąd w archiwum musiał powstać zespół akt zakonnych, chociaż nie jest ono właściwym dla nich miejscem.

Znaczne uszczuplenie zasobu aktowego nastąpiło w 1920 r. Podczas ostrzału Włocławka przez wojska bolszewickie spłonęła rezydencja biskupów włocławskich, gdzie znajdowało się m.in. dziewiętnastowieczne archiwum diecezji kujawsko-kaliskiej.

W okresie międzywojennym biskup Mieczysław Radoński nosił się z zamiarem zgromadzenia w centralnym archiwum wszystkich starych akt z terenu diecezji, a nawet wydał stosowne rozporządzenie, które nie zostało w pełni wykonane z powodu rozpoczęcia się wojny światowej.⁷

Chociaż zasób archiwum został wywieziony przez Niemców, to szczęśliwie przetrwał czas wojny i wrócił do Włocławka. W latach powojennych zgromadzono tu także akta pozostające w parafiach diecezji, głównie ksiąg metrykalnych, od tych najstarszych od czasu, gdy wprowadzono na terenie Królestwa Polskiego język rosyjski.⁸

Będące przez całe wieki pod opieką kapituły archiwum nosiło nazwę Archiwum Kapitulnego. Zresztą archiwa o nazwie „diecezjalne” zaczęto

dopiero zakładać w XX wieku. Idąc za tym przykładem, także we Włocławku już od 1947 r. zaczęto używać nazwy Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Nie była to jednak erekcja nowego archiwum, ale zmiana nazwy starego. Właściwe archiwum Kapituły Katedralnej Włocławskiej weszło jako jeden z zespołów do Archiwum Diecezjalnego.⁹ W 1953 r. został zatwierdzony, przez administrującego diecezją włocławską biskupa Franciszka Korszyńskiego, nowy statut tego archiwum.¹⁰

W terenie wiele strat poniosły archiwa parafialne. Może nie tyle z powodu samych zniszczeń wojennych, ile dlatego, że w wielu wypadkach niemiecki okupant zabrał metryki z parafii, które wywiezione do Niemiec, przez długi czas nie wracały do swojego prawowitego właściciela. Dopiero w 2002 roku Archiwum Kościelne w Regensburgu zwróciło 441 tomów ksiąg metrykalnych z terenu dzisiejszej diecezji włocławskiej.¹¹

W okresie bezpośrednio po drugiej wojnie światowej tworzone Urzędy Stanu Cywilnego, w wielu parafiach siłą przejęły metryki parafialne. Było to w takich przypadkach, gdy w urzędach gminnych, w następstwie działań wojennych czy innych zaginęły księgi metryk, które w okresie przedwojennym prowadzili dla tych urzędów proboszczowie, będący równocześnie urzędnikami Stanu Cywilnego. Stąd jest wiele parafii, które aktualnie nie posiadają metryk z końca XIX i początku XX wieku. W Archiwum Diecezjalnym we Włocławku znajdują się spisy akt z terenu diecezji, sporządzone podczas rejestracji archiwaliów w latach 1960-1962, skąd można się dowiedzieć dokładnie, które parafie zostały pozbawione części swoich ksiąg. Nie wiem, czy nie należałoby pomyśleć o upomnienie się o nie. Urzędy stanu cywilnego, jeżeli to uważałyby za słuszne, mogłyby wykonać sobie kopie, co obecnie nie stanowi żadnej trudności. Ponadto jeszcze wtedy, gdy zgromadzone przez okupanta księgi metryk znajdowały się w pomieszczeniach klasztoru księży filipinów w Gostyniu, po 1945 r., niektóre archiwa państwowe przejęły dla siebie dużą ilość najstarszych metryk kościelnych, które dotąd tam się znajdują.¹²

Taka jest, najbardziej krótko ujęta, historia Archiwum Diecezjalnego we Włocławku, którego zespoły chcemy poniżej ukazać. Ale przedtem jeszcze kilka wyjaśnień, a to z tego powodu, aby ustrzec się zarzutów, i słusznych, że nie wszystko jest w myśl współczesnych wymogów archiwistyki.

Fakt zgromadzenia prawie 200 mb akt przed dwudziestoma laty z terenu diecezji i oczekiwanie, niedawno dopiero spełnione, na rewindykację metryk z Niemiec, nie pozwolił na ostateczne ułożenie zespołu archiwów parafialnych. Powinno się razem, przy każdej parafii, ułożyć cały zasób zespołu archiwum parafialnego. Możliwe jest to jedynie przy układaniu kata-

logu, ponieważ scalenie tego na półkach wymaga więcej miejsca, nie mówiąc już o pracochłonności tego przedsięwzięcia. W dalszej przyszłości będzie to jednak nieodzowne.

Na zakończenie tych wstępnych uwag należy zwrócić uwagę na narastającą konieczność przeprowadzenia konserwacji niektórych ksiąg. Wspominamy o tym z nadzieją, że czynniki odpowiedzialne za opiekę nad zbiorami od strony materialnej, wezmą to sobie do serca.

Układ omawianych zespołów będzie w zasadzie chronologiczny. Najpierw więc zajmiemy się okresem staropolskim. Omówimy tu materiały archiwalne wytworzone przez kancelarie istniejące w okresie staropolskim, czyli przed rozbiorem Polski, usankcjonowanymi na kongresie Wiedeńskim w 1815 r., co musiało odbić się na nowych podziałach administracji kościelnej na terenie zaboru rosyjskiego, nas najbardziej obchodzącego, w 1818 r. i w zaborze pruskim w 1821 r. W tej części znajdują się dokumenty samoistne. Chociaż niektóre z tych dokumentów powstały później, stanowią obecnie jeden zbiór, razem ułożony i opracowany. Z dokumentami samoistnymi korespondują kopiariusze dokumentów, sporządzane głównie dla wygody, a także dla oszczędzania samych dokumentów, które często wykorzystywane, ulegały fizycznemu zniszczeniu.

Dalej będą akta powstałe w czasie diecezji kujawsko-pomorskiej, a więc do 1818 r. W pierwszym rzędzie pójdą akta biskupów kujawsko-pomorskich, akta arcybiskupów gnieźnieńskich oraz akta kapituły katedralnej włocławskiej i innych kapituł, których akta w naszym archiwum się znalazły.

Następnie będą podane akta wytworzone przez kancelarie działające w okresie diecezji kujawsko-kaliskiej. Ten zasób akt, który powinien być obszerny, doznał owego uszczuplenia w 1920 r.

Ostatni okres, na jaki dzielimy układ akt, to czas diecezji włocławskiej od 1925 r.

Osobno potraktujemy najobszerniejszy dział, jaki zajmuje miejsce w magazynach archiwalnych, to znaczy archiwa parafialne. Na zespoły poszczególnych archiwów parafialnych składają się nie tylko, jakby się na pierwszy rzut oka wydawać mogło, księgi metryk, ale cały szereg innych materiałów, zarówno tych wytworzonych przez kancelarię parafialną, jak i tych, które do niej napłynęły.

Na marginesie tych uwag o kancelariach parafialnych należy powiedzieć, że jeszcze wiele rzeczy w tamtych kancelariach, czy może raczej na strychach starych plebanii się znajduje. Nieraz są to cenne materiały, ale rozproszone, zapomniane, nie tylko nie posłużą nauce historycznej, ale niejednokrotnie są narażone na bezpowrotne zniszczenie. Ponadto coraz częściej spotykamy się

z faktem trudności skorzystania z ksiąg metrykalnych pisanych w języku rosyjskim. W praktyce parafialnej są te księgi zbędne, a coraz liczniejsi kwerendziści w parafiach nie mają możliwości skorzystania z nich. Dlatego postulat z pozycji praktyki i wiedzy archiwalnej, żeby i te księgi znalazły się w archiwum przechowującym, jakim jest Archiwum Diecezjalne we Włocławku.

Wykaz skrótów

AAG.	– akta Arcybiskupów Gnieźnieńskich
ABKP.	– akta Biskupów Kujawsko-Pomorskich
ABKKal.	– akta Biskupów Kujawsko-Kaliskich
AKDWł.	– akta Kurii Diecezjalnej we Włocławku
A. par.	– akta parafii
eryg.	– erygowany, -a
k.	– karta
Ks. zapow.	– księga zapowiedzi
K. z.	– księga zarządzeń władz kościelnych lub państwowych
M.	– metryka
ochrzc.	– ochrzczone
par.	– parafia
pocz.	– początek, -tku
poł.	– połowa, -łowie
przeł.	– przełom, -łomie
r.	– rok
s.	– strona
utworz.	– utworzony, -a
wiz.	– wizytacja
założ.	– założony, -a
zapow.	– zapowiedzi
zaśl.	– zaślubionych
zm.	– zmarłych

OKRES STAROPOLSKI

I. Dokumenty samoistne

Najstarszym dokumentem, jaki znajdował się niegdyś w Archiwum, była bulla papieża Eugeniusza III z 1148 roku, wydana dla biskupa włocławskiego Wernera. Zawierała ona potwierdzenie przez Stolicę Apostolską wszystkich posunięć legata papieskiego Idziego z Tuskulum, który w 1123 r. uczynił

Włocławek stolicą biskupstwa na Kujawach, przenosząc tu diecezję z Kruszwicy. Nieuczciwi wydawcy dokumentów, wypożyczycywszy ją celem wydania drukiem, już jej nie zwrócili. Przechowywana jest obecnie w Bibliotece Czarotoryskich w Krakowie. Ale dobrze, że jest zachowana, że opublikowano ją wraz z jej kopią.¹³

Wiele z dokumentów pergaminowych i papierowych archiwum włocławskie utraciło w różnych okolicznościach dziejowych. Zwrócił na to uwagę ksiądz Stanisław Chodyński w swojej nieopublikowanej pracy o Archiwum Kapituły Włocławskiej.¹⁴

Wszystkich dokumentów samoistnych, pergaminowych i papierowych, z okresu od 1232 r., z którego pochodzi najstarszy dokument, do 1978 r., znalazło się w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku 3374. Do tego dochodzi znaczna ilość dokumentów, które – jako inserty – znalazły się we wspomnianych wyżej dokumentach. Ponadto bardzo wiele dokumentów rozsianych jest w wielu księgach, nie wyłączając nawet ksiąg metrykalnych. Faktycznie więc tych najbardziej wartościowych źródeł w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku jest znacznie więcej.

Dokumenty samoistne posiadają opracowany *Inwentarz realny*, opracowany przez ks. Stanisława Librowskiego,¹⁵ obejmujący wszystkie dokumenty. Podano przy tym opis zewnętrzny dokumentu oraz jego krótki regest. Wielu kwerendzistów te wiadomości wystarczają i nie ma potrzeby studiowania samego oryginału. Dokumenty te, które zabezpieczone zostały osobnymi kopertami, zostały ułożone, zgodnie z nadaną im przy opracowywaniu katalogu sygnaturą, w specjalnych boksach. Posiadają one nadany numer bieżący, stąd ich sygnatura wygląda następująco: **Dok. nr ...** Po zapoznaniu się z katalogiem dokumentów kwerendzista prosi jedynie o dokument o odpowiednim numerze.

Pomocą archiwalną przy korzystaniu z dokumentów jest wspomniany wyżej *Inwentarz*. Na przyszłość należałoby postulować, aby zebrać nie tylko dokumenty samoistne czy z kopiań, ale także wszystkie inne, co dałoby obraz całkowitej produkcji aktowej diecezji oraz tego, co do niej, z innych urzędów przybywało. Jest to jednak praca nawet nie na jedno pokolenie.

Inwentarz dokumentów samoistnych obejmuje następujące lata: tom pierwszy obejmuje lata 1232-1550; tom drugi: lata 1551-1760; tom 3: lata 1416-1770; tom 4: lata 1356-1757; tom 5: lata 1638-1855; tom 6: lata 1856-1974, uzupełnienie z lat 1467-1799, kopie zwykłe z lat 1236-1878. Cenną pomocą dla badaczy jest sporządzony indeks chronologiczny i alfabetyczny obejmujący miejscowości i osoby, zawarty w tomie 7.

II. Kopiarusze dokumentów

W zasobie archiwum znajduje się kilkanaście kopiaruszy. Część z nich została ostatnio opracowana przez ks. Stanisława Librowskiego; sporządził on rejestry dokumentów tam zapisanych i opublikował drukiem w jedenastu tomach.¹⁶ Dalekosiężnym celem, ale w obecnych warunkach trudnym do spełnienia, jest zebranie wszelkich dokumentów, których odpisy rozsiane są po licznych księgach.

Oprócz tych, które obecnie znajdują się w archiwum włocławskim, w opracowaniu dodano jeszcze jeden kopiarusz włocławski (kopiarusz 2), którego oryginał, różnymi kolejami losu, znalazł się w zbiorach Ossolineum pod sygnaturą 5209/II. W archiwum włocławskim znajduje się jego mikrofilm.

Wykaz kopiaruszy:

1. Kopiarusz ogólny Drzewickiego – sygn. **Kop. 1.**
2. Kopiarusz gospodarczy Drzewickiego – sygn. **Kop. 2.**
3. Kopiarusz i częściowo formularz wikariuszy gen. i oficjałów włocławskich przeważnie z drugiej ćwierci XVI wieku – sygn. **Kop. 3.**
4. Kopiarusz kan. P. Piotrkowskiego z 1551 r. – sygn. **Kop. 4.**
5. Kopiarusz ogólny wykonany w drugiej połowie XVI wieku – sygn. **Kop. 5.**
6. Kopiarusz ogólny wykonany w trzecim ćwierćwieczu XVI wieku – sygn. **Kop. 6.**
7. Kopiarusz ogólny, zwany królewskim – sygn. **Kop. 7.**
8. Kopiarusze gospodarcze z XVI-XVII wieku – sygn. **Kop 8.**
9. Kopiarusz gospodarczy z przełomu XVI-XVII wieku – sygn. **Kop. 9.**
10. Kopiarusz gospodarczy z przełomu XVII-XVIII wieku – sygn. **Kop. 10.**
11. Kopiarusz gospodarczy trzyczęściowy – sygn. **Kop. 11.**

III. Akta biskupów kujawsko-pomorskich

Akta te obejmują okres diecezji kujawsko-pomorskiej, to jest czas do 1818 r. Z początkowego okresu tej diecezji, także z okresu diecezji kruszwickiej, żadnych dokumentów nie posiadamy. Część dokumentacji tego okresu, zwanego diecezją kujawsko-pomorską, znajduje się wśród dokumentów samoistnych, o czym było wyżej.

Zasadniczo jednak ta faza diecezji włocławskiej, gdy chodzi o nazewnictwo archiwalne, przypada na okres tzw. księgi wpisów, stąd zachowana dokumentacja to księgi należące do zespołu akt biskupów kujawsko-pomorskich, dzielące się na cztery serie: 1) gospodarcze, 2) akta działalności biskupów, 3) wizytacje i 4) księgi Konsystorza Generalnego Włocławskiego.

Na terenie diecezji kujawsko-pomorskiej działały jeszcze w różnych okresach inne urzędy konsystorskie, a mianowicie Konsystorz Generalny Gdański dla pomorskiej części diecezji,¹⁷ Konsystorz Foralny w Bydgoszczy, przeniesiony potem do Świecia. Ponadto w latach 1773-1793 urzędował także Konsystorz Generalny w Tczewie, utworzony pod presją rządu pruskiego dla tej części diecezji, która po pierwszym rozbiórce Polski znalazła się w Prusach. Niestety, poza księgami Konsystorza Generalnego Włocławskiego, nie ma w naszym archiwum ksiąg innych konsystorzów.

Przy numerze księgi w poszczególnych seriach w nawiasach dodano dawną numerację nadaną przez ks. Stanisława Chodyńskiego i w tej formie częściowo opublikowaną w tomie 25 *Monumenta historica dioeceseos Wladislaviensis* (MHDWI).

1. Dobra biskupów

(sygn. ABKP. Agosp. nr...; sygn. ABKP. Agosp. Rach. nr...)

Niekiedy stawiane jest pytanie, dlaczego księgi gospodarcze stawiane są na pierwszym miejscu, albo dlaczego w przeprowadzanych wówczas wizytacjach tyle uwagi zwracano na uposażenie parafii. Mniej będziemy się dziwić, gdy uświadomimy sobie, że uposażenie, najczęściej w grunta, stanowiło podstawę egzystencji instytucji kościelnych. Ponadto w dobie szerzenia się protestantyzmu, gdy właściciele chcieli czuć się panami także i religii swoich poddanych i niekiedy zajmowali świątynie parafialne dla predykantów innowierczych, dokumenty własności Kościoła były niezbędnym dowodem prawa do nich. Dlatego to nakazywano odszukanie wszelkich przywilejów i fundacji, a nawet gromadzenie ich we Włocławku.¹⁸

Materiałów dotyczących uposażenia biskupstwa włocławskiego jest ogółem 56 jednostek, zawierających inwentarze dóbr biskupich, ich lustracje oraz różnego rodzaju rachunki. Przy podawaniu tytułów poszczególnych pozycji, pozostawiano nieraz oryginalny tytuł w języku łacińskim, innym razem używano nadanej polskiej nazwy. Przy kolejnej sygnaturze, nadanej jeszcze przez księdza Librowskiego, podaje się (tam gdzie ona jest) w nawiasie sygnaturę dawną, nadaną przez ks. S. Chodyńskiego. Kilka ostatnich ksiąg w tym zespole dotyczy już czasów diecezji kujawsko-kaliskiej, ale ponieważ od dawna tu się znajdowały, zostały nadal tu pozostawione.

Wykaz ksiąg:

- 1(133) – „Regestrum rationis facte de frumentis praediorum episcopatus wladislaviensis 1531-1560” (obejmuje większość kluczy dóbr).

- 2(134) – Inwentarz dóbr i dochodów biskupstwa wrocławskiego z r. 1534 (za bpa Jana Karnkowskiego). (Wyd. drukiem przez Ulanowskiego w Krakowie w 1902 r. Archiwum Komisji Historycznej).
- 3(356) – Część pierwsza księgi zawiera fragment „Akt Kapituły Katedralnej Wrocławskiej z 1520 r. i z. innych lat”. Wyd. drukiem w MHDWI, XII, 82-103; Część druga zawiera „opis dóbr i dochodów klucza wrocławskiego” (a także i innych, spisany na pocz. XVI w.).
- 4 – Inwentarz kurii dóbr biskupów wrocławskich z 1567 r. Klucz wolborski. (wyd. drukiem w MHDWI, XII, 5-72).
- 4^a – Inwentarz zamku wrocławskiego i folwarki do tego klucza należące z 1582 r.
- 5(136) – Katalog dóbr biskupstwa wrocławskiego z r. 1582. (wyd. drukiem w MHDWI, XII, 72-81).
- 5^a(139) – Regestr dóbr biskupów wrocławskich: klucz wrocławski z 1583, klucze wolborski, raciążski, ciechociński, subkowski z r. 1582.
- 6(140) – Rewizje dóbr biskupstwa wrocławskiego z 1598 r.
- 7(141) – Rewizje dóbr biskupstwa wrocławskiego z 1598 r.
8. – Księga składająca się z kilku części:
- Regest dostarczenia zboża klucza subkowskiego z 1585 r.
 - Rewizja Raciążka z 1615 r.
 - Erekcja kolegiaty wolborskiej z 1538 r.
 - Opis Wolborza 1882 r.
 - Inwentarz zamku wolborskiego.
 - Inwentarz klucza wolborskiego z 1623 r.
 - Inwentarz klucza wrocławskiego z 1607 r.
 - Opis zamku wrocławskiego z 1742 r.
- 9(138) – Poszyt akt luźnych zawierający następujące materiały:
- Dobra biskupie 1570 r.
 - Inwentarz klucza wrocławskiego 1561 i raciążskiego 1561 r.
 - Złoto skarbowe i jego waga z 1599 r. oraz cały inwentarz osobisty biskupa.
 - Sąd na zamku brzeskim za bpa St. Karnkowskiego w 1568 r.
 - Dokument sądowy z 1570 r.
 - Dokumenty papieskie z lat 1577, 1579, 1582 i inne, dotyczące dóbr.
 - Inwentarz kilku wsi klucza raciążskiego.
 - Wykaz czynszów 1681.
 - Varia.
 - Wsie kapitulne.
 - Stan gospodarczy dóbr biskupstwa wrocławskiego (8 kluczy)
 - Różne sołectwa i wójtostwa z XVIII w. – rewizje dóbr.
- 10 – Akta luźne, ułożone w jednej teczce, które zawierają:
- Rewizja klucza wysińskiego z 1685 r.
 - Inwentarz klucza piórkowskiego z 1631 r.
 - Inwentarz klucza subkowskiego z przełomu XVI i XVII w.

- d. Inwentarz klucza grabickiego z 1610 r.
 - e. Inwentarz klucza niesułkowskiego z 1623 r.
 - f. Inwentarz klucza niesułkowskiego z 1642 r.
 - g. Rewizja (dokładna) klucza raciańskiego z 1604 r.
 - h. Summariusz dóbr biskupich z 1604 r. sporządzony z polecenia biskupa Piotra Tylickiego przez kanonika [Mikołaja] Brzezińskiego.
 - i. Opis klucza ciechocińskiego z ok. połowy XVII w.
 - j. Opis klucza kackowskiego z 1685 r.
 - k. Inwentarz posiadłości wolborskich z 1674 r.
- 11** – Teczka akt składająca się z następujących części:
- a. Fragment opisu klucza włocławskiego i lubotyńskiego z ok. 1607 r.
 - b. Inwentarz klucza niesułkowskiego.
 - c. Inwentarze gospodarcze różnych kluczy z XVII w.
- 12** – Summariusz dochodów klucza włocławskiego z 1597 r. i inne jeszcze akta.
- 13(147)** – Inwentarz biskupstwa kujawskiego i pomorskiego. Klucz subkowski. Podział krescencji. Rok 1713.
- 14(148)** – Inwentarz dóbr kujawskich biskupstwa włocławskiego z 1720 r.
- 15(149)** – Inwentarz dóbr biskupów włocławskich z lat 1720-1724.
- 15a(150)** – Kopie kontraktów, umów i różnych listów w sprawie dóbr. Treść bardzo obszerna.
- 16(151)** – Inwentarze z l. 1726-1732, dosyć szczegółowe, głównie kluczy małopolskich tyczące.
- 17(152)** – Klucz wolborski po 1730 r.
- 18(153)** – Lustracja wolborszczyny z 1739 r.
- 19(155)** – Inwentarz dóbr biskupstwa włocławskiego, klucza wolborskiego z 1751 roku. Są też i inne klucze.
- 20(156, 374)** – Inwentarze dóbr biskupów włocławskich z 1751 r.
- 21(157)** – Inwentarz kluczy kujawskich z 1751 r. (sede vacante, po śmierci bpa Walentego Czapskiego, sporządzony).
- 22(156)** – Inwentarz kluczy kujawskich po śmierci bpa Walentego Czapskiego, przez Józefa ze Strzelna Strzeleckiego, dziekana wolborskiego, ekonomia kluczy kujawskich, sporządzony w 1751 r.
- 23(159)** – Inwentarz klucza komorskiego z 1759 r.; subkowskiego; kackiego; ciechocińskiego.
- 24(375)** – Rewizje dóbr biskupów kujawskich i pomorskich z 1760 r.
- 25(162)** – Rewizje dóbr biskupów kujawskich i pomorskich z 1760 r. (treść podobna do tej z księgi poprzedniej).
- 26(317)** – Inwentarz klucza wysińskiego z 1764 r.
- 27(171)** – Rewizja dóbr biskupstwa kujawskiego leżących w Prusach, a więc klucza ciechocińskiego, komorskiego, subkowskiego, wysińskiego, kackiego z 1766 r.

- 28(175)** – Inwentarz dóbr biskupstwa włocławskiego z 1766 r. oraz kluczy położonych w Prusach. Niektóre zapisy takie same, jak w księdze poprzedniej.
- 29(171)** – Inwentarze klucza: ciechocińskiego, komorskiego, subkowskiego, wyśińskiego i kackiego z 1766 r.
- 30** – Zbiór akt luźnych z XVIII w. dotyczących różnych kluczy i spraw związanych z gospodarką w dobrach biskupich.
- 31(15)** – Rozrządzenie Komisji Dobrego Porządku w mieście Włocławku roku 1787 uczynione.
- 32(145)** – Szczegółowy spis dochodów biskupstwa oraz dochody z poszczególnych kluczy z 1687 r.
- 33(146)** – Szczegółowy spis dochodów biskupstwa oraz dochody z poszczególnych kluczy z 1687 r. (jest to drugi egzemplarz).
- 34(163)** – Rachunki i przychody z różnych kluczy z lat 1760-1761.
- 34^a** – Raporty wydatków z lat 1760-1763.
- 35(164)** – Rachunki z dóbr pomorskich z lat 1761-1762.
- 36** – Rachunki w zbożu i pieniądzu w dobrach pruskich z lat 1761-1765.
- 37** – Rachunki z lat 1762-1763.
- 38(168)** – Rachunki w zbożu i pieniądzu kluczy pomorskich z lat 1762-1763.
- 39(167)** – Rachunki z dóbr i kapitały Brody i Stolcemberg z lat 1762-1775.
- 40(169)** – Rachunki z przychodów i wydatków gospodarczych w dobrach pomorskich w lat 1763-1764.
- 41(170)** – Rachunki roczne dóbr pomorskich biskupstwa kujawskiego z lat 1764-1766.
- 42(172)** – Rachunki w zbożu i pieniądzu z dóbr pomorskich z lat 1766-1767.
- 43(173)** – Rachunki z dóbr pomorskich. Dochody obliczane w pieniądzu z lat 1766-1767.
- 44(174)** – Bilans z kluczy pomorskich propinacji i pieniężnych z r. 1766.
- 45(176)** – Raporty z dóbr pomorskich propinacji i pieniężnych z lat 1767-1768.
- 46** – Rachunki zbożowy, pieniężny i z propinacji z lat 1767-1768.
- 47** – Rachunki pomorskie z lat 1768-1769.
- 48** – Raporty z dóbr pomorskich z lat 1769-1770.
- 49** – Rachunki zbożowe i pieniężne z różnych kluczy z lat 1769-1770.
- 50** – Rachunki w zbożu i pieniądzu z lat 1769-1771.
- 51** – Bilans raportów kluczy pomorskich z lat 1769-1773.
- 52(183)** – Rachunki pomorskie z 1777 r.
- 53(182)** – Rachunki roczne kluczy pomorskich z lat 1771-1772.

54(378) – Spisy funduszów biskupstwa włocławskiego i kapituły przez delegata rządowego Moczydłowskiego w r. 1820.

55(381) – Akta dotyczące różnych parafii i ich funduszy z XVIII i XIX w.

56(408) – Uposażenie duchowieństwa diecezji włocławskiej, przeważnie z XIX w.

2. Akta działalności

(sygn. **ABKP. Adział. nr ...**)

Jest to właściwie najważniejsza seria z tego zespołu, bo ukazująca działalność samego ordynariusza diecezji. Ponieważ biskupi wówczas często podróżowali, zmieniali swoje rezydencje, dlatego księgi ich działalności były prowadzone na bieżąco tam, gdzie aktualnie przebywał biskup ze swoim dworem, czyli kurią. Sprawy tam załatwiane – osobiście, czy przez towarzyszących mu urzędników – były zapisywane w księdze, która, ze swoim sekretarzem, towarzyszyła swemu właścicielowi. Stąd akta działalności biskupów, inaczej zwane „acta actorum”, dostarczają wiadomości tak do działalności, jak i do poznania biskupich podróży.

Nie ulega wątpliwości, że na długo przed datą, z której pochodzi pierwszy zapis w zachowanych włocławskich aktach działalności biskupów, księgi takie prowadzono. Być może ostatni najazd Krzyżaków na Włocławek w 1431 roku spowodował zagładę pierwszych ksiąg biskupich.

Ogółem jest ich 66 jednostek. Brakuje jednej księgi. Nad tymi księgami pracował swego czasu Andrzej Tomczak, pisząc swoją pracę o kancelarii biskupów włocławskich w okresie księgi wpisów.¹⁹

Wykaz ksiąg:

1(107) – 1479-1513. Akta dział. bpa Zbigniewa Oleśnickiego (1473-1480), Krzesława Kurozwęckiego (1494-1503) i Wincentego Przerębskiego (1503-1513). [W międzyczasie byli jeszcze biskupi Andrzej Oporowski (1481-1483) i Piotr z Bnina Moszyński (1484-1494), ale ci nie pozostawili po sobie żadnych zapisów].²⁰

2(19) – 1516-1533. Akta dział. Macieja Drzewickiego (1513-1531) i Jana Karnkowskiego (1531-1537).

3(20) – 1533-1572. Akta Jana Karnkowskiego (1531-1537); Łukasza Górki (1538-1542); Mikołaja Dzierzgowskiego (1543-1546); Jana Drohojowskiego (1551-1557) i Stanisława Karnkowskiego (1567-1581).

4(22) – 1546-1562. Akta Andrzeja Zebrzydowskiego (1546-1551) i Jakuba Uchańskiego (1557, 1561-1562).

5(23) – 1559-1561. Akta Jakuba Uchańskiego.

5* – Akta synodu prowincjalnego gnieźnieńskiego z 1583 r.

6(24cz) – 1581. Akta Stanisława Karnkowskiego (1567-1581) – sprawozdania.

- 7(26)** – 1582-1586. Akta Hieronima Rozrażewskiego (1581-1600).
- 7^a(117)** – 1582-1586. Akta Hieronima Rozrażewskiego (Odpis dla bpa Gniewosza –1644).
- 7^b** – 1582-1586. Akta Hieronima Rozrażewskiego (Odpisy z jego akt).
- 8(27)** – 1585-1589. Akta Hieronima Rozrażewskiego.
- 8^a(35)** – 1586-1898. Akta Hieronima Rozrażewskiego (Odpisy z jego akt – 1767).
- 9(28)** – 1589-1596. Akta Hieronima Rozrażewskiego. (Odpisy z jego akt).
- 9^a(34)** – 1589-1596. Akta Hieronima Rozrażewskiego. (Odpisy z jego akt).
- 10(29)** – 1589-1591. Akta Hieronima Rozrażewskiego.
- 11(30)** – 1591-1595. Akta Hieronim Rozrażewskiego.
- 12(32)** – 1596-1604. Akta Hieronima Rozrażewskiego.
- 13(53)** – Akta Hieronima Rozrażewskiego (brulion akt).
- 14(25)** – 1582-1599. Akta Hieronima Rozrażewskiego (brulion akt całości).
- 15(96cz)** – 1582-1597. Akta Hieronima Rozrażewskiego (ordinandi).
- 16^a** – 1593. Akta Hieronima Rozrażewskiego (proces z kapitułą krakowską).
- 16^b** – Akta synodu prowincjalnego 1580.
- 17(36)** – 1607-1616. Akta Wojciecha Baranowskiego (1607-1608); Macieja Pstrońskiego (1608-1609); Wawrzyńca Gembickiego (1610-1616).
- 18(37)** – 1616-1622. Akta Pawła Wołuckiego (1616-1622).
- 19(64cz)** – 1631. Akta wikariusza kapitulnego (administratora) Krzysztofa Charbickiego.
- 20(40^a)** – 1631-1641. Akta Macieja Łubieńskiego (1631-1641).
- 21(38^a)** – 1642-1644. Akta Mikołaja Gniewosza (1642-1654).
- 22(38^b)** – 1645-1652. Akta Mikołaja Gniewosza.
- 23(65)** – 1649-1650. Akta Samuela Czosnowskiego (administratora). Ta księga znajduje się wśród ksiąg Konsystorza Generalnego Włocławskiego pod sygn. **12(65)**.
- 24(39)** – 1655-1659. Akta Kazimierza Floriana Czartoryskiego (1655-1673).
- 25(40)** – 1655-1667. Akta Kazimierza Floriana Czartoryskiego.
- 26(64cz)** – 1674- Akta Stanisława Kazimierza Dąbskiego, administratora.
- 27(41)** – 1700-1704. Akta Stanisława Szembeka (1700-1706).
- 28(44)** – 1721-1725. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka (1720-1739).
- 29(45)** – 1726-1730. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.
- 30(42)** – 1720-1725. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.

- 31(43)** – 1721-1722. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.
- 32(14)** – 1721-1729. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.
- 33(46)** – 1728-1731. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.
- 34(47)** – 1731-1734. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.
- 35(48)** – 1733-1739. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.
- 36(50)** – 1735-1739. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka.
- 37(49)** – 1701-1733. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka (varia, listy).
- 38(100)** – 1717-1733. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka (confirmandi).
- 39(99)** – 1720-1738. Akta Krzysztofa Antoniego Szembeka (ordinandi).
- 40(417)** – 1751-1753. Akta Andrzeja Bajera, wikariusza kapitulnego.
- 41(54)** – 1753-1757. Akta Antoniego Sebastiana Dembowskiego (1752-1763).
- 42(52cz)** – 1758-1762. Akta Antoniego Sebastiana Dembowskiego.
- 43(55)** – 1753-1763. Akta Antoniego Sebastiana Dembowskiego.
- 44(52cz2)** – 1752-1761. Akta Antoniego Sebastiana Dembowskiego (diariusz).
- 45(56)** – 1756-1774. Akta audytora Cypriana Wolickiego i Macieja Garnysza.
- 46(57)** – 1763-1769. Akta Antoniego Kazimierza Ostrowskiego (1763-1777).
- 47(58)** – 1769-1777. Akta Antoniego Kazimierza Ostrowskiego.
- 48(402)** – 1750-1777. Akta Antoniego Kazimierza Ostrowskiego (listy, varia).
- 49(59)** – 1770-1771. Akta audytora Macieja Garnysza.
- 50(60^b)** – 1777-1779. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego (1777-1806).
- 51(399)** – 1779-1783. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego.
- 52(60^b)** – 1781-1784. Akta Wojciecha Skarszewskiego, administratora.
- 53(61)** – 1784-1787. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego.
- 54(426)** – 1777-1787. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego.
- 55(376)** – 1788-1790. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego.
- 56** – 1791-1793. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego.
- 57** – 1794-1796. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego.
- 58** – 1796-1806. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego.
- 59(574)** – 1777-1796. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego (korespondencja wysłana).
- 60(573)** – 1777-1796. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego (korespondencja odebrana).
- 61(401)** – 1797-1798. Akta Józefa Ignacego Rybińskiego (korespondencja odebrana).
- 62(66)** – 1806-1807. Akta Feliksa Lewińskiego, wikariusza kapitulnego (administratora).
- 63(67)** – 1808-1811. Akta Feliksa Lewińskiego, wikariusza kapitulnego (administratora).

- 64(377)** – 1815-1819. Akta Franciszka Malczewskiego (1815-1818).
65 – 1816-1818. Akta Franciszka Malczewskiego (korespondencja duchowna).
66 – 1818. Akta Franciszka Malczewskiego (korespondencja świecka).

Przy tej serii umieszczono także niewielką serię **akt działalności biskupów sufraganów włocławskich i pomorskich** (sygn. **ABSWIP. Adział. nr ...**), obejmującą jedynie 12 jednostek. Sufragani nie prowadzili osobnej kancelarii, ponieważ z reguły nie posiadali jurysdykcji w diecezji. Dopiero później powstał zwyczaj zatrudniania ich jako wikariuszy *in spiritualibus* i oficjałów. Stąd nie wytworzyli osobnego zespołu akt. Dlatego ich księgi, zawierające ślady wykonywania przez nich władzy święceń, dołączono do akt działalności biskupów włocławskich, ale dając im osobną sygnaturę.

Wykaz ksiąg:

- 1(63cz)** – 1598-1616. Akta Franciszka Łackiego (1597-1617).
2(63cz) – 1618-1632. Akta Baltazara Miaskowskiego (1617-1632).
3(97cz) – 1639-1642. Akta Wacława Paprockiego (1639-1642).
4(97cz) – 1643-1648. Akta Piotra Mieszkowskiego (1643-1648).
5(97cz) – 1655-1677. Akta Stanisława Domaniewskiego (1654-1677).
6(97cz) – 1679-1692. Akta Piotra Pawła Mieszkowskiego (1679-1692).
7(98cz) – 1695-1705. Akta Andrzeja Albinowskiego (1695-706).
8(98cz) – 1709-1723. Akta Wojciecha Ignacego Bardzińskiego (1707-1723).
9(101) – 1741-1759. Akta Franciszka Kanigowskiego (1740-1759).
10(102) – 1760-1788. Akta Jana Dembowskiego (1759-1788).
11(103) – 1766-1769. Akta Cypriana Kazimierza Wolickiego, sufragana pomorskiego (1766-1775).
12(104) – 1789-1793. Akta Marcina Chyczewskiego (1789-1794) (zaginęły).

3. Wizytacje

(sygn. **ABKP. Wiz. nr ...**)

Są to protokoły wizytacji kanonicznych przeprowadzanych przez samych biskupów czy też przez mianowanych przez nich wizytatorów generalnych oraz protokoły wizytacji dziekańskich. Ogółem jest ich 85 ksiąg, różnego formatu i wielkości. Dwie ostatnie księgi zawierają akta kongregacji dekanalnych, od dawna do tej serii akt wizytacji zaliczonych.

Widać z powyższego, że zachowała się tylko niewielka część ksiąg protokółów wizytacji. Wizytacje zapewne były prowadzone zawsze, od początku powstania diecezji.²¹ Pewnie niezbyt dbano o dawne lustracje parafii, gdy

co roku powstawały nowe. To, obok zmiennych kolei losów archiwum włocławskiego, decydowało o zaginięciu większej liczby ksiąg wizytacyjnych.

Ponadto znaczna część ksiąg wizytacyjnych, z polecenia władz zaborczych, została wydana do archidiecezji gnieźnieńskiej i diecezji chełmińskiej w siedzibą w Pelplinie, tych mianowicie, które dotyczyły terenów dawnej diecezji kujawskiej i pomorskiej, teraz włączonych do wspomnianych diecezji. Podpisany przygotował repertoria ksiąg wizytacji biskupów włocławskich, jakie znajdują się w Gnieźnie²² oraz rozpoczął pracę nad protokołami wizytacyjnymi przechowywanymi w Pelplinie.

Księgi znajdujące się we Włocławku, pozostawione w układzie sporządzonym jeszcze przez księdza Librowskiego, posiadają opracowane repertoria,²³ co umożliwi dokładniejsze poznanie tej serii akt biskupich i łatwiejsze z nich korzystanie. Dla wygody podajemy tu jedynie skrócone tytuły i sygnatury; przy cytowaniu należy skorzystać albo z podanych pełnych tytułów w „repertoriach”, albo z samej księgi.

Ogółem powinno być 66 jednostek. Brakuje trzech ksiąg. Dawniej księgą pierwszą w tej serii akt biskupich były „Arendy z XVI w. różnych kluczy włocławskich”, przeważnie z czasów bpa Hieronima Rozrażewskiego. Księga ta od dłuższego czasu nie znajduje się w archiwum. Stąd szereg ksiąg zaczyna się od numeru 2. Nie ma też ksiąg 11 i 12.

Wykaz ksiąg:

- 2(24)** – Liber beneficiorum (retaxationum) diecezji włocławskiej z 1527 r.²⁴
- 3(24cz)** – Wizytacje diecezji kujawsko-pomorskiej z lat 1576-1577.
- 4(68)** – Wizytacje z czasów bpa Rozrażewskiego z 1598 r.
- 5(69)** – Wizytacja archidiakonatu włocławskiego, kruszwickiego i pomorskiego z lat 1582-1583.
- 6(70)** – Wizytacja archidiakonatu kruszwickiego z 1594, 1598 i 1599 r.
- 6^a** – Zarządzenia bpa Rozrażewskiego dla Kapituły Katedralnej Włocławskiej z 1588-1599 r.
- 7(71)** – Wizytacja archidiakonatu pomorskiego z 1597 r.
- 8(72)** – Wizytacja diecezji włocławskiej z 1626 r.
- 9(73)** – Wizytacja diecezji włocławskiej z lat 1632-1638.
- 10** – Zarządzenia bpa Madalińskiego dla kapituły Włocławskiej i pozostałego duchowieństwa katedralnego.
- 13(74)²⁵** – Wizytacja archidiakonatu włocławskiego z lat 1639-1647.
- 14(75)** – Wizytacja archidiakonatu włocławskiego z lat 1710-1711.
- 15(76)** – Skrót poprzedniej wizytacji.

- 16(77)** – Dekrety reformacyjne dla kościołów diecezji kujawskiej i pomorskiej z l. 11723-1728.
- 17(78)** – Wizytacja (stan) kościoła w Brześciu [Kujawskim] z 1724 r.
- 18(79)** – Wizytacja kościoła parafialnego w Brześciu [Kujawskim] z 1724 r.
- 19(80)** – Wizytacja archidiaconatu włocławskiego z 1725 r.
- 20(81)** – Wizytacja dekanatu bydgoskiego z 1745 r.
- 21(199, 400)** – a. Wizytacja kolegium wikariuszy katedry włocławskiej z 1760 r.
b. Dekret reformacyjny bpa Ostrowskiego dla katedry.
c. Dekret reformacyjny dla niższego duchowieństwa katedry z 1760 r. i wizytacja katedry.
- 22(514)** – Wizytacja dekanatu nieszawskiego z 1761 r.
- 23(82cz)** – Wizytacja dekanatu radziejowskiego z 1761 r.
- 24(82)** – Wizytacja parafii: Kobielice, Sędzin, Skulsk i Warzymowo z 1764 r.
- 25(83)** – Wizytacja dekanatu kowalskiego i izbickiego z 1765-1766 r.
- 26(84)** – Wizytacja dekanatu nieszawskiego, służewskiego i bobrownickiego z 1766 r.
- 27(85)** – Wizytacja dekanatu brzeskiego i radziejowskiego z 1766 r.
- 28** – Wizytacja dekanatu bobrownickiego z 1778 r.
- 29** – Wizytacja dekanatu brzeskiego z 1778 r.
- 30** – Wizytacja dekanatu inowrocławskiego z 1778 r.
- 31** – Wizytacja dekanatu izbickiego z 1778 r.
- 32** – Wizytacja dekanatu kowalskiego z 1778 r.
- 33** – Wizytacja dekanatu kruszwickiego z 1778 r.
- 34** – Wizytacja dekanatu nieszawskiego – parafia Słońsk z 1778 r.
- 35(353)** – Wizytacja dekanatu radziejowskiego z 1778 r.
- 36** – Wizytacja dekanatu służewskiego z 1778 r.
- 37** – Wizytacje dekanatu bobrownickiego z 1778 r.
- 38** – Brulion wizytacji dekanatu brzeskiego i radziejowskiego z 1779 r.
- 39(89)** – Wizytacja dekanatu brzeskiego i radziejowskiego z 1779 r.
- 40(88)** – Wizytacja dekanatu kowalskiego i izbickiego z 1779-1781 r.
- 41(89)** – Wizytacja dekanatu służewskiego i nieszawskiego z 1779 r.
- 42(354)** – Wizytacja dekanatu wolborskiego z 1779 r.
- 43** – Wizytacja dekanatu świeckiego i fordońskiego z 1780 r.
- 44** – Punkty przed wizytacją katedry z 1780 r.
- 45(199)** – Dekret biskupa Rybińskiego dla katedry z 1781 r.

- 46 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu nieszawskiego z 1779-1782 r.
- 47 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu radziejowskiego z 1779 r.
- 48 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu służewskiego z 1779-1782 r.
- 49 – Wizytacja dekanatu izbickiego z 1782 r.
- 50 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu brzeskiego z 1783 r.
- 51 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu inowrocławskiego z 1783 r.
- 52 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu kowalskiego z 1783 r.
- 53 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu kruszwickiego z 1779-1784 r.
- 54 – Dekrety reformacyjne dla dekanatu gniewkowskiego z 1784 r.
- 55(91) – Wizytacja dziekańska dekanatu brzeskiego z 1784 r.
- 56 – Wizytacja dekanatu gniewkowskiego z 1786 r.
- 57 – Wizytacja dziekańska dekanatu izbickiego z 1786 r.
- 58 – Wizytacja dziekańska dekanatu kowalskiego z 1786 r.
- 59 – Wizytacja dekanatu nieszawskiego z 1786 r.
- 60 – Wizytacja dekanatu radziejowskiego z 1786 r.
- 61 – Wizytacja dekanatu służewskiego z 1786 r.
- 62(93) – Wizytacja dekanatu wolborskiego z 1787 r.
- 63 – Wizytacja dekanatu brzeskiego z 1788 r.
- 64 – Wizytacja dekanatu brzeskiego z 1788 r.
- 65 – Wizytacja dziekańska dekanatu radziejowskiego z 1788 r.
- 66 – Wizytacja dekanatu służewskiego z 1788 r.
- 67 – Wizytacja dekanatu brzeskiego z 1789 r.
- 68 – Wizytacja dekanatu brzeskiego z 1790 r.
- 69 – Wizytacja dekanatu gniewkowskiego z 1790 r.
- 70 – Wizytacja dekanatu kruszwickiego z 1790 r.
- 71 – Wizytacja dekanatu służewskiego z 1790 r.
- 72 – Wizytacja dekanatu brzeskiego z 1791 r.
- 73 – Wizytacja dekanatu gniewkowskiego z 1791 r.
- 74 – Wizytacja dekanatu kruszwickiego z 1791 r.
- 75 – Wizytacja dekanatu nieszawskiego z 1791 r.
- 76 – Wizytacja dekanatu radziejowskiego z 1791 r.
- 77 – Wizytacja dekanatu służewskiego z 1791 r.
- 78(385) – Wizytacja dekanatu brzeskiego z 1816 r.

- 79(389) – Wizytacja dekanatu kruszwickiego z 1816 r.
80(539) – Wizytacja dekanatu nieszawskiego z 1816 r.
81 – Wizytacja dekanatu radziejowskiego z 1816 r.
82(130) – Akta kongregacji dekanalnych diecezji kujawsko-pomorskiej z 1778 r.
83 – Akta kongregacji dekanalnych diecezji kujawsko-pomorskiej z 1780 r.

4. Akta Konsystorza Generalnego Włocławskiego

(sygn. ABKP. Kons. nr ...)

W diecezji kujawsko-pomorskiej, rozległej terytorialnie, zaistniała potrzeba stworzenia dwóch równorzędnych urzędów, zwanych „Konsystorzami Generalnymi”, z wikariuszem *in spiritualibus* i oficjałem na czele, które w imieniu biskupa ordynariusza sprawowały władzę administracyjną i sądowniczą w diecezji.²⁶ Był to najpierw Konsystorz Generalny Włocławski.²⁷ Wprawdzie zachowane księgi tego Konsystorza rozpoczynają się od 1422 roku, to jednak wiadomo, że co najmniej od 1401 r. były prowadzone.²⁸ Jednak, nawet poczynając od 1422 r., nie zachowały się w komplecie. Wykaz oficjałów i wikariuszy *in spiritualibus*, zatrudnionych w tym urzędzie podał ks. Chodyński.²⁹

Drugim był Konsystorz Generalny Gdański.³⁰ Akt tego konsystorza też próżno szukać we Włocławku. Część z nich znajduje się obecnie w Archiwum Diecezjalnym w Pelplinie. Pozostałe przez czas pewien były we Włocławku, skąd w XIX w. zostały wypożyczone do Krakowa Bolesławowi Ulanowskiemu, który korzystał z nich w swoich pracach źródłowych. W jakich okolicznościach zaginęły we Włocławku i czy w ogóle do Włocławka powróciły, odpowiedzieć trudno.

W pewnych okresach czasu funkcjonował Konsystorz Foralny w Bydgoszczy, przeznaczony dla dekanatu bydgoskiego i świeckiego. Oficjałami byli zazwyczaj proboszczowie z Bydgoszczy.³¹ Instancją apelacyjną od wyroków tego urzędu był Konsystorz Generalny we Włocławku.³² Księdzu Chodyńskiemu zawdzięczamy też zestawienie oficjałów i urzędników Konsystorza bydgoskiego.³³

Gdy w 1765 r. Bydgoszcz, w następstwie zamiany za dekanat wolborski, znalazła się w archidiecezji gnieźnieńskiej, oficjałat foralny został przeniesiony do Świecia.³⁴ Oficjałowie, tak w Bydgoszczy, jak i w Świeciu prowadzili swoje osobne kancelarie i wytworzyli akta, ale nie zachowały się one.³⁵

Przez pewien czas funkcjonował także Konsystorz Generalny w Tczewie. Istniał stosunkowo niedługo, bo jedynie w okresie od pierwszego rozbioru

Polski do drugiego. Utworzony został na wyraźne żądanie władz pruskich, które nie życzyły sobie, aby oficjał gdański, a Gdańsk jeszcze pozostał przy Polsce, sprawował jurysdykcję na terenie tej części archidiakonatu pomorskiego, który politycznie został włączony do państwa pruskiego.³⁶

Z akt wytworzonych przez te urzędy w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku zachowała się jedynie seria akt Konsystorza Generalnego we Włocławku. Została ona zaliczona do zespołu akt biskupów kujawsko-pomorskich, ponieważ urząd oficjałski działał w zastępstwie i w imieniu biskupa. Seria tego zespołu obejmuje ogółem 75 jednostek. Są to źródła stosunkowo najmniej wykorzystane, a zawierające mnóstwo wiadomości z życia ówczesnego duchowieństwa i wiernych.³⁷

Układ tej serii pozostawiono taki, jaki został im nadany jeszcze przez ks. Stanisława Librowskiego. Niektóre uwagi przy poszczególnych księgach powtórzono za ks. Stanisławem Chodyńskim, który także pracował nad tymi aktami. Serię tę kończą pomoce kancelarii Konsystorza Generalnego Włocławskiego w postaci formularzy kancelaryjnych z poszczególnych lat. Lata niektórych ksiąg zachodzą na siebie. Nie jest to pomyłka. Nie wszystkie jeszcze otrzymały numery kart czy stron. Tylko przy niektórych księgach konsystorskich można było pokusić się o danie jakiejś nazwy. Większość stanowią zapisy wikariuszy *in spiritualibus* i oficjałów. W wielu jednak przypadkach były to relacje innych, niższych urzędników konsystorza. Tam, gdzie to było możliwe, podano ilość stron lub kart oraz imię i nazwisko oficjała.

Wykaz ksiąg:

- 1(105) – 1422-1424, k. 252. Oficjał Jan ze Słupowa.³⁸
- 2(106) – 1428-1431, k. 202. Oficjał Jan ze Słupowa, Sędziwój³⁹ i Bogusław.⁴⁰
- 3(108) – 1499-1503, s. 1072. Oficjał Mikołaj z Chudzina.⁴¹
- 4(109) – 1504-1506, k. 196. Oficjał Jan Dąbrówka (de Dambrowka).⁴²
- 5(110) – 1513-1517, k. 236. Oficjał Jan z Poznania⁴³ i Szczepan Łochowski.⁴⁴
- 6(111) – 1521, k. 474. Oficjał Jan Longus, oficjał specjalny.⁴⁵
- 7(112) – 1535-1539, s. 657. Oficjał Jan z Parzniewic.⁴⁶
- 8(113) – 1540-1541, k. 280. Oficjał Stanisław z Lipowca⁴⁷ i Jan Wyszecki.⁴⁸
- 9(114) – 1551-1558, k. 728 część pierwsza i 10 kart od strony drugiej. Oficjał Nikodem Pcezeniński⁴⁹ i Feliks Rylski (Relski).⁵⁰
- 10(114^b) – 1653-1654, k. 42. Oficjał Piotr Skibicki.⁵¹
- 11(115) – od 1562 (wyroki z różnych lat i inne różne zapisy).⁵²
- 12(65) – 1649-1650, s. 392. Są to akta Samuela Czosnowskiego, administratora diecezji podczas wyjazdu ordynariusza Mikołaja Gniewosza. Księga ta zaliczana też jest do akt działalności biskupów.⁵³

- 13(116) – 1567-1593, k. 229. Oficjał Wojciech Borukowski⁵⁴ i Maciej Wielicki.⁵⁵
- 14(118) – 1586-1588, k. 99. Akta spisywał najpierw Wawrzyniec Lisowski jako sekretarz, a potem Andrzej Czacki.⁵⁶
- 15(31) – 1539-1596, k. 67.⁵⁷
- 16(119) – 1594-1600, k. 158. Oficjał Jan Sikorski⁵⁸ i Paweł Gardliński.⁵⁹
- 17(120) – 1601-1604, k. 312. Oficjał Łukasz z Uniejowa.⁶⁰
- 18(121) – 1609-1618, k. 122. Oficjał Mikołaj Brzeziński.⁶¹
- 19(122) – 1613-1629, k. 373. Oficjał Mikołaj Brzeziński i Sebastian Rostkowski.⁶²
- 20(123) – 1631-1637, k. 575. Oficjał Sebastian Grotkowski.⁶³
- 21(124) – 1656-1661, k. 182. Oficjał Piotr Skibicki⁶⁴ i Michał Czerniakowski.⁶⁵
- 22(40b) – 1660, k. 38. Oficjał Jan Ninkowski.⁶⁶
- 23(125) – 1674-1685, św. 162. Oficjał Łukasz Przewłocki,⁶⁷ Tomasz Stanisław Niemierza⁶⁸ i Aleksander Baltazar Gissa.⁶⁹
- 24(126) – 1678-1687. Księga w formie dudki. Brudnopis.
- 25(127) – 1680-1683. Księga w formie dudki. Brudnopis.
- 26(128) – 1690-1698. Księga w formie dudki. Brudnopis.
- 27(412) – 1701-1710. Księga w formie dudki. Brudnopis.
- 28(413) – 1710-1728, k. 146. Oficjał Chryzostom Zakowski.⁷⁰
- 29(414) – 1723-1737, Księga w formie dudki. Brudnopis.
- 30(415) – 1727-1739, k. 129. Oficjał Konstanty Ossowski.⁷¹
- 31(416) – 1739-1751 (od drugiej strony księgi lata 1742-1750), kart z jednej strony 17, z drugiej 187.⁷²
- 32(418) – 1753-1755 (od drugiej strony księgi lata 1753-1755), stron od początku 645, a od końca 91. Oficjał Andrzej Ignacy Bajer.⁷³
- 33(419) – 1755-1756, k. 386 oraz z drugiej strony księgi k. 62. Oficjał Ignacy Bajer.
- 34(420) – 1756-1758, k. 447 oraz z drugiej strony k. 96. Oficjał Ignacy Bajer.
- 35(421) – 1759-1763, k. 444 oraz z drugiej strony k. 90.⁷⁴
- 36(422) – 1760-1763, k. 446.⁷⁵
- 37(423) – 1763-1768, s. 537, s. 209, s. 151.⁷⁶ Oficjał Maurycy Jeżewski.⁷⁷
- 38(424) – 1763-1772, k. 204. Oficjał Tomasz Chojecki⁷⁸ i Jan Dębowski.⁷⁹
- 39(425) – 1782-1798, k. 285. Oficjał Marcin Ignacy Chyczewski.⁸⁰
- 40(428) – 1813-1817, k. 143 i z drugiej strony k. 120. Oficjał Józef Marceлин Dziecielski.⁸¹
- 41(474) – 1768-1771, s. 740. Oficjał Franciszek Ksawery Grochowalski⁸² i Tomasz Chajęcki.

- 42 – 1782-1787, s. 600. Oficjał Marcin Ignacy Chyczewski..
- 43 – 1788-1812., k. 114. Oficjał Marcin Ignacy Chyczewski.
- 44(131) – 1798-1808, k. 59. Oficjał Feliks Łukasz Lewiński⁸³ i Marcelin Dziecielski.
- 45 – 1800-1804 (Czasy okupacji pruskiej. Składki naznaczone przez rząd pruski i inne materiały).
- 46 – 1796-1806.
- 47 – 1795-1804. (Tabele i różne wykazy). Oficjał Feliks Łukasz Lewiński
- 48 – 1798. Oficjał Feliks Łukasz Lewiński
- 49 – 1797-1806 (rozporządzenia władz pruskich).
- 50 – 1817 (dotyczy konkursów na beneficja).
- 51 – 1807-1810 (T. I – pisma władz Księstwa Warszawskiego do Konsystorza Generalnego Włocławskiego).
- 52 – 1807-1810 (T. II – pisma władz Księstwa Warszawskiego do Konsystorza Generalnego Włocławskiego).
- 53 – 1812. Ogólne dyspozycje wydane dla dziekanów.
- 54 – 1815-1816 (dotyczy kolegium wikariuszy katedralnych).
- 55(88) – 1812-1825 (podatek od duchowieństwa w powiecie inowrocławskim).
- 56 – 1810-1817 (dotyczy opactwa w Koronowie).
- 57 – 1816-1818 (raporty Konsystorza Generalnego Włocławskiego dla biskupa Franciszka Skarbka Malczewskiego⁸⁴).
- 58 – 1818 (oświadczenia beneficjentów o dochodach ze swoich beneficjów).
- 59 – 1819 (oświadczenia beneficjentów o swoich beneficjach).
- 60 – 1816 (odpowiedzi tabelaryczne z parafii o dochodach i funduszach.).
- 61 – 1776 (tabele generalne dekanatów z lustracji dziekańskiej parafii).
- 62(357) – 1763 (księga formularzy).
- 63(358) – brak daty (księga formularza przebiegu procesu sądowego).
- 64(359^a) – 1665-1679 (księga procesu sądowego małżeńskiego).
- 65(359^b) – brak daty (księga formularza sądowego).
- 66(360) – 1773. (księga różnych formularzy. W dalszej części przytoczono konkretne dokumenty, pewnie jako praktyczne wzory).
- 67(362) – 1774 (księga formularza z 1774 r.).
- 68(361) – 1734 (księga formularza z 1734 r.).
- 69(363) – 1758 (księga formularza według praktyki Konsystorza z 1758 r.).
- 70(364) – 1776 (księga formularza z 1776 r.).

- 71(365) – 1790 (księga formularza z 1790 r.).
 72(366) – 1791 (księga formularza z 1791 r.).
 73(367) – 1765 (księga formularza sądowego z 1765 r.).
 74(537) – brak daty (księga różnych formularzy).
 75(368) – brak daty (formularze na różne okoliczności).

PRZYPISY

¹ Z. Chodynski, *Statuta synodalia dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae*, Varsaviae 1890 podaje postanowienia synodów wrocławskich dotyczące przechowywania dokumentów odnoszących się do diecezji wrocławskiej. Między innymi jest zarządzenie synodu diecezjalnego, odbytego przez Hieronima Rozrażewskiego w Raciążku w 1595 r., na którym polecono zbierać w archiwum we Wrocławku dokumenty znajdujące się po parafiach, żeby nie zginęły – s. 131.

² Zob. S. Librowski, *Kapituła katedralna wrocławska*, Warszawa 1949, s. 142-147.

³ H.E. Wyczański, *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1989, s. 225.

⁴ Celem lepszej opieki nad archiwum powołał w kapitule katedralnej wrocławskiej urząd prałata kanclerza, do którego należała opieka nad gromadzonym zasobem archiwalnym. – Zob.: K. Rulka, *Hieronim Rozrażewski (1542-1600), biskup kujawski i pomorski, w: Zasłużeni dla Wrocławka*, Wrocław 1991, s. 180; S. Librowski, *Kapituła katedralna wrocławska*, Warszawa 1949, s. 143.

⁵ Przez wieki we Wrocławku łącznie z aktami przechowywano także księgi biblioteki kapitulnej. Po ostatniej wojnie, która spowodowała znaczne straty w księgozbiornie kapitulnym, ostatecznie rozdzielono te dwie instytucje: archiwum i bibliotekę. Ta ostatnia, na tyle, na ile zachowała się z zawieruchy wojennej, została włączona do Biblioteki Seminarium Duchownego we Wrocławku. – Zob. S. Librowski, *Biblioteka kapituły wrocławskiej*, Wrocław 1949, s. 11-25.

⁶ Krzyżacy w 1431 r. część archiwum zniszczyli, a część wywieźli do Królewca. Innym razem, celem ich zabezpieczenia, wywożono akta z zagrożonego Wrocławka, co zawsze było niebezpieczne dla starych rękopisów – zob. S. Librowski, *Kapituła...*, s. 142, 144.

⁷ S. Librowski, *Archiwum Diecezjalne we Wrocławku (1945-1958)*, Wrocław 1958, s. 17.

⁸ Przygotowania do tej koncentracji akt czynione były przez ks. Librowskiego, który przy pomocy kleryków przeprowadził inwentaryzację zasobu archiwalnego pozostającego w kancelariach parafialnych. Zrelacjonował to na łamach czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (ABMK). – Zob. S. Librowski, *Rejestracja archiwaliów i starych druków na terenie diecezji wrocławskiej w latach 1960-1962*, ABMK 5(1962), s. 347-359; 6(1963), s. 269-278.

⁹ S. Librowski, *Sprawozdanie z działalności Archiwum Diecezjalnego we Wrocławku*, ABMK 1(1960), z. 1, s. 138; tenże, *Archiwum Diecezjalne...*, s. 5.

¹⁰ S. Librowski, *Sprawozdanie...*, s. 139.

¹¹ Także wiele innych polskich diecezji doczekało się zwrotu swoich akt.

¹² S. Librowski, *Sprawozdanie...*, s. 145-146.

¹³ *Codex diplomaticus Poloniae*, ed. L. Ryszczewski, A. Muczkowski, t. 2, p. 1, Varsaviae 1848, nr I, s. 1-4.

¹⁴ Rękopis tej pracy w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku.

¹⁵ S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, dział I: *Dokumenty samoistne*, t. 1-7, Włocławek 1994-1999.

¹⁶ S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, dział II: *Dokumenty w kopiariuszach*, t. 1-11, Włocławek 1999-2002. Opracowywanie kolejnych kopiariuszy przerwała śmierć autora w 2002 r. W sumie autor przewidywał wydanie 16 tomów dotyczących kopiariuszy przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku.

¹⁷ Dzieje Konsystorza Gdańskiego badał i wykaz oficjałów gdańskich podał: P. Czaplowski, *Wykaz oficjałów gdańskich i pomorskich od 1467-1824 r.*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 19(1912).

¹⁸ Myśleli o tym tacy biskupi jak Karnkowski i Rozrażewski, obydwaj gorliwi w przeciwstawianiu się innowierstwu.

¹⁹ A. Tomczak, *Kancelaria biskupów włocławskich w okresie księgi wpisów (XV-XVIII w.)*, Toruń 1964.

²⁰ Wykazy osób święconych przez biskupa Kurozwęckiego i Przerębskiego zawarte w tej księdze wydał: W. Kujawski, *Wykazy święconych z najstarszej księgi akt działalności biskupów włocławskich (Kurozwęckiego i Przerębskiego – lata 1496-1511)*, ABMK, 72(1999), s. 23-112.

²¹ Zob. S. Librowski, *Wizytacje diecezji włocławskiej*, cz. 1: *Wizytacje diecezji kujawskiej i pomorskiej*, t. 1: *Opracowanie archiwalno-źródłoznawcze*, z. 1-2, ABMK 8(1964), s. 5-186; 10(1965), s. 33-206.

²² W. Kujawski, *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie*, cz. 1, ABMK 77(2002), s. 149-267.

²³ Księgi od 2 do 43 mają opracowanie opublikowane drukiem – W. Kujawski, *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej, przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku*, cz. 1-2, ABMK 68(1997), s. 27-161; 71(1999), s. 141-252; 73(2000), s. 277-397; 76(2001), s. 101-228. Repertoria pozostałych ksiąg, złożone w redakcji ABMK, czekają na druk. W archiwum włocławskim do dyspozycji jest wydruk komputerowy.

²⁴ Jest to właściwie liber beneficiorum diecezji kujawsko-pomorskiej.

²⁵ Od dawna nie ma w archiwum ksiąg 11 i 12.

²⁶ O ustroju tych urzędów zob. S. S[otkiewicz], *Konsystorz biskupi*, w: *Encyklopedia kościelna* [Nowodworskiego], t. 11, Warszawa 1878, s. 136-137; zob. też o konsystorzach w diecezji kujawsko-pomorskiej: S. Chodyński, *Konsystorze w diecezji kujawsko-pomorskiej*, Włocławek 1914; S. Librowski, *Wizytacje diecezji kujawskiej i pomorskiej*, Lublin 1964, s. 62-65.

²⁷ O tym konsystorzu pisali: S. S[otkiewicz], *Konsystorz biskupi...*, s. 136-137; S. Chodyński, *Włocławska diecezja*, w: *Encyklopedia kościelna*, t. 32, Płock 1913, s. 74-75; t e n ż e, *Konsystorze w diecezji kujawsko-pomorskiej*, Włocławek 1914.

²⁸ A. Tomczak, *Kancelaria...*, s. 28, przyp. 47 podaje nawet, idąc za wiadomościami podanymi w aktach bpa Rozrażewskiego, brakujące księgi.

²⁹ S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 10-13.

³⁰ O oficjałach gdańskich i pomorskich pisał: P. Czaplowski, *Wykaz oficjałów gdańskich i pomorskich od 1467-1824 r.*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 19(1912); zob. też: S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 67 ns. Ten autor używał zamiennie nazwy „Konsystorz Gdański” i „Konsystorz Pomorski”.

³¹ S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 106. Miał on na celu ułatwienie załatwiania spraw mniejszej wagi, bez konieczności udawania się do któregoś z oficjałów generalnych we Włocławku czy Gdańsku.

³² S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 106.

³³ Tamże, s. 106-108.

³⁴ Tamże, s. 108.

³⁵ S. Lirowski, *Wstęp ogólny...*, s. 65.

³⁶ S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 83 ns. Daje wyjaśnienie okoliczności powstania i czas funkcjonowania tego konsystorza.

³⁷ Gdyby chociaż spisać nagłówki spraw załatwianych, nie mówiąc o jakimś w miarę dokładnym repertorium, światło dzienne ujrzałoby mnóstwo wiadomości dotyczących wielu parafii, osób i innych spraw.

³⁸ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog prałatów i kanoników wrocławskich*, Wrocław 1914, s. 322 (odb. kserograf. rkpsu w Arch. Diec. Włocł.). Przed tym oficjałem byli, znani z innych zapisów oficjałowie Mikołaj z Jasionny, Bogusław ze Świnek i Jakub Parusz, jak to informuje S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 10.

³⁹ S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 10.

⁴⁰ Zapewne chodzi o Bogusława ze Świnek. Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog ...*, s. 64.

⁴¹ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 622; tenże, *Konsystorze...*, s. 10.

⁴² Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 178; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁴³ Pewnie to raczej Jan Parzniewski – zob. S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 11.

⁴⁴ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 556,558; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁴⁵ Może chodzi o Jakuba Longusa z Krakowa, kan. wrocławskiego i oficjała gdańskiego – zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 525-526.

⁴⁶ Pewnie chodzi o Parzniewskiego Jana (starszego). Biogram zob. Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog ...*, s. 724-726.

⁴⁷ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 511-513; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁴⁸ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 1046-1057; tenże, *Biskupi sufragani...*, s. 36-37; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁴⁹ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 741-742; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁵⁰ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 799-803. Spisywał akta jako administrator diecezji od 1558 r. – zob. też: S. Chodyński, *Biskupi sufragani...*, s. 37-39. Nie ma go w spisie oficjałów u Chodyńskiego.

⁵¹ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 838-840. Nie podaje go Chodyński.

⁵² Ks. Chodyński umieścił na początku tej księgi uwagę: „W tym woluminie są pewne wyroki z różnych lat, przez niedbalstwo introligatora pomieszczone karty i fałszywie pozszywane, bez porządku lat i przedmiotów. Są też inne dokumenty z dawniejszych kat, ale tych mało i niewielkiej wagi”. Stał tu różni oficjałowie.

⁵³ Chodyński nie wymienia i słusznie, Czosnowskiego w szeregu oficjałów.

⁵⁴ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 66-67; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁵⁵ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 986-989. Zob. też: tenże, *Biskupi sufragani...*, s. 42; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁵⁶ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 149-154; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁵⁷ Na wstępie tej księgi ks. Chodyński zrobił uwagę, że dokumenty w księdze tej zostały błędnie ułożone. Są zapisy różnych urzędników.

⁵⁸ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 814-816; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁵⁹ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 252-254; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁶⁰ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 562-564, 564²; tenże, *Konsystorze...*, s. 11.

⁶¹ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 86-88; tenże, *Konsystorze...*, s. 11. Pomiedzy Brzezińskim a Łukaszem z Uniejowa byli jeszcze Baltazar Miaskowski i Franciszek Łacki.

⁶² Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 787-788; tenże, *Konsystorze...*, s. 12. Pomiędzy Brzezińskim a Rostkowskim, oficjalami byli Piotr Piekarski i Jakub Piasecki.

⁶³ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 303-305. Chodyński nie zalicza Grotkowskiego do oficjłów.

⁶⁴ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 838-840; tenże, *Konsystorze...*, s. 12.

⁶⁵ S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 12.

⁶⁶ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 680-682; tenże, *Konsystorze...*, s. 12.

⁶⁷ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 770-771; tenże, *Konsystorze...*, s. 12.

⁶⁸ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 665-667; tenże, *Konsystorze...*, s. 12.

⁶⁹ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 257^a-260; tenże, *Konsystorze...*, s. 12.

⁷⁰ S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 12.

⁷¹ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 706-708; tenże, *Konsystorze...*, s. 12.

⁷² W tym czasie oficjalami byli Aleksander Działyński i Franciszek Kanigowski – S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 13.

⁷³ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 25-26; tenże, *Konsystorze...*, s. 13.

⁷⁴ W tym czasie oficjalem był Mateusz Maurycy Jeżewski – S. Chodyński, *Konsystorze...*, s. 13.

⁷⁵ Oficjalem był wtedy Mateusz Maurycy Jeżewski.

⁷⁶ Księga składa się poniekąd z trzech części, osobno paginowanych.

⁷⁷ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 335-339.

⁷⁸ Był też surogatem przy oficjale Ksawerym Grochowalskim. Biogram tego oficjła zob.: S. Chodyński, *Katalog...*, s. 96-97; tenże, *Konsystorze...*, s. 13.

⁷⁹ Biogram zob.: S. Chodyński, *Biskupi sufragani...*, s. 75; tenże, *Konsystorze...*, s. 13.

⁸⁰ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 125-131; tenże, *Biskupi sufragani...*, s. 75-77; tenże, *Konsystorze...*, s. 13.

⁸¹ Był też sufraganem włocławskim. Zob.: S. Chodyński, *Katalog...*, s. 240-242; tenże, *Biskupi sufragani...*, s. 78-79; tenże, *Konsystorze...*, s. 13.

⁸² Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 296-301. Z pewnych względów musiał zrezygnować z oficjalstwa; tenże, *Konsystorze...*, s. 13.

⁸³ Biogram zob. S. Chodyński, *Katalog...*, s. 492-505; tenże, *Biskupi sufragani...*, s. 77-78; tenże, *Konsystorze...*, s. 13.

⁸⁴ Był biskupem włocławskim w latach 1815-1816, później arcybiskup warszawski.